

Koronavirus pandemiyası ilə əlaqədar buraxılış imtahanı proqramlarından çıxarılan mövzular

TAM (11 illik) ORTA TƏHSİL SƏVIYYƏSİ ÜZRƏ

Hörmətli müəllimlər, valideynlər, şagirdlər və abituriyentlər!

Məlum olduğu kimi, Nazirlər Kabineti tərəfindən Koronavirus infeksiyasının ölkə ərazisində yarada biləcəyi təhlükənin qarşısının alınması məqsədilə həyata keçirilən tədbirlərə uyğun olaraq təhsil müəssisələrində tədris prosesi dayandırılıb, infeksiyanın geniş yayılmasına yol verməmək üçün sosial təcridin gücləndirilməsi ilə bağlı müxtəlif qərarlar qəbul olunub. Bu səbəbdən 2020-ci ilin mart-iyun aylarında respublikanın ümumtəhsil müəssisələrində qüvvədə olan tədris proqramlarına əsasən tədrisi nəzərdə tutulan mövzular tədris olunmadığı üçün buraxılış imtahanı proqramlarından çıxarılıb.

Bu kitabçada sizə 2020-ci ilin yanvar ayında "Abituriyent" jurnalının xüsusi buraxılışında dərc edilmiş "Tam (11 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı proqramları"nu qısaldılmış formada təqdim edirik. Təqdim olunan proqramların qısaldılmış variantında bölmə başlıqları nömrələnmiş və fənn üzrə proqramın sonunda çıxarılan mövzular qeyd olunmuşdur. İngilis dili, alman dili, rus dili (xarici dil) və русский язык (tədris dili) fənləri üzrə mövzular qeyd edilən dövərdə tədris olunduğundan bu fənlər üzrə ümumi orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı proqramlarından heç bir mövzu çıxarılmamışdır.

"Tam (11 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı proqramları"nın tam mətni ilə "Abituriyent" jurnalının xüsusi buraxılışında tanış ola bilərsiniz. Jurnalın elektron versiyasını (pdf formatda) "DİM nəşrlərinin elektron versiyalarının onlayn satışı" xidməti vasitəsilə ödəniş etməklə əldə edə bilərsiniz (xidmətə keçid: <http://eservices.dim.gov.az/ejurnal>).

TAM (11 illik) ORTA TƏHSİL SƏVİYYƏSİ ÜZRƏ BURAXILIŞ İMTAHANI PROQRAMLARI

AZƏRBAYCAN DİLİ

Proqram fənn kurikulumu üzrə təlim nəticələrinə uyğun olaraq V-XI sinif dərslərləri əsasında hazırlanmışdır.

İmtahanda fənn kurikulumunun Azərbaycan dili fənni üçün müəyyən etdiyi 4 (“**Dinləyib-anlama və danışma**”, “**Oxu**”, “**Yazı**”, “**Dil qaydaları**”) məzmun xəttinə aid alt standartların hamısı üzrə bilik və bacarıqların yoxlanılması mümkün deyil. Bəzi alt standartların yoxlanılması üçün müəyyən vasitələr tələb edildiyindən onlarla bağlı tapşırıqlardan istifadə olunması məqsədəuyğun hesab edilmir.

İmtahanda məzmun standartlarının təlim nəticələrində nəzərdə tutulmuş tətbiqetmə, tədqiqetmə, əlaqələndirmə, uyğunluğu müəyyənətmə, fərqləndirmə, fikrini sxəmlər, cədvəllərlə ifadəetmə, mühakiməyürütmə, əsaslandırma bacarıqlarının sistemli şəkildə nümayiş etdirilməsi tələb olunur.

Proqram əsas etibarilə 3 (“**Oxu**”, “**Yazı**”, “**Dil qaydaları**”) məzmun xətti üzrə alt standartların reallaşdırılması üçün verilmiş materialları əhatə edir.

“**Oxu**” məzmun xətti ilə bağlı, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir: mətni tərkib hissələrinə ayırmaq, onları fərqləndirmək, **giriş, əsas hissə, nəticəyə** görə adlandırmaq, mətnin məzmun və strukturunu mənimsədiyini nümayiş etdirmək, tərkib hissələri arasında əlaqəni gözləməklə mətni genişləndirmək, tanış olmayan söz və ifadələrin, eləcə də həqiqi və məcazi mənalı söz və ifadələrin mənasını kontekstə uyğun dəqiqləşdirmək, şərh etmək, mətndəki əsas fikri müəyyən etmək, fikrə münasibətini fakt və məlumatlarla əsaslandırmaq, mətndəki yerinə görə sözlərin informativ, poetik, terminoloji funksiyasını müəyyən etmək, zəngin söz ehtiyatına malik olduğunu nümayiş etdirmək, mətndəki söz və ifadələri üslubi xüsusiyyətinə görə fərqləndirmək, söz və ifadələrə əsasən oxuduğu mətnin üslubunu müəyyənləşdirmək, mətnin hissələrini tezislər şəklində ifadə etmək, mətnin məzmununu xülasə şəklində ifadə etmək, öyrəndiyi söz və ifadələrin üslubi xüsusiyyətlərini izah etmək, söz və ifadələrə əsasən oxuduğu mətnləri üslubi xüsusiyyətlərinə görə müqayisə etmək.

“**Yazı**” məzmun xətti üzrə, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir: dil qaydalarını yazılı nitqə tətbiq etmək, rəhbər yazı vərdişlərinə yiyələndiyini nümayiş etdirməklə verilmiş mövzuya uyğun mətn hazırlamaq, mövzu ilə bağlı fakt və dəlillər müəyyən edib yazmaq, verilmiş mətnin hissələrini plan əsasında məntiqi cəhətdən əsaslandırmaq, plan qurmaq, faktlardan və sitatlardan istifadə etmək, mətnin üslubu üzərində işləməklə yazıya düzəlişlər etmək, mətni üslubi və struktur cəhətdən təkmilləşdirmək.

“**Dil qaydaları**” məzmun xətti üzrə isə, əsasən, aşağıdakılarla bağlı bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir:

1. Fonetika.
 2. Leksika.
 3. Sözüün tərkibi.
 4. Söz yaradıcılığı.
 5. Morfologiya. Əsas və köməkçi nitq hissələri.
 - 5.1. İsim.
 - 5.2. Sifət.
 - 5.3. Say.
 - 5.4. Əvəzlik.
 - 5.5. Feil.
 - 5.6. Zərf.
 6. Köməkçi nitq hissələri.
 - 6.1. Qoşma.
 - 6.2. Bağlayıcı sözlər.
 - 6.3. Ədat.
 - 6.4. Modal sözlər.
 - 6.5. Nida.
 - 6.6. Zərf.
 7. Sintaksis.
 - 7.1. Söz birləşməsi.
 - 7.2. Mübtəda.
 - 7.3. Xəbər.
 8. Cümlənin II dərəcəli üzvləri.
 - 8.1. Tamamlıq.
 - 8.2. Təyin.
 - 8.3. Zərflik.
 9. Həmcins üzvlər.
 10. Cümlədə söz sırası.
 11. Əlavələr.
 12. Xitab.
 13. Ara sözlər.
 14. Cümlə.
 15. Mürəkkəb cümlə.
 16. Vasitəsiz nitq. Vasitəsiz nitqdə durğu işarələri (qoşa nöqtə, dırnaq, tire).
 17. Vasitəli nitq.
 18. Dil, dilin ictimai hadisə olması.
 19. Yazı və onun tipləri.
 20. Nitq.
 21. Durğu işarələri (üç nöqtə, dırnaqlar, qoşa (iki) nöqtə, tire, vergül, nöqtə, sual, nida).
 22. Dilin üslubi imkanlarının təzahür formaları: funksional və fərdi.
 23. Xülasə. (xülasəyə verilən tələblər)
 24. Tezis (tezisin əsas xüsusiyyətləri).
-

Azərbaycan dili fənni üzrə tam orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı proqramından çıxarılan mövzular:

22-ci bölmədən:

Bədii təzad. Bədii xitab. Metafor. Şəxsləndirmə.

Bədii sual.

RIYAZIYYAT

Proqram fənn kurikulumu üzrə təlim nəticələrinə uyğun olaraq V-XI sinif dərsləkləri əsasında hazırlanmışdır.

Proqram fənn kurikulumunun riyaziyyat fənni üçün müəyyən etdiyi 5 (“**Ədədlər və əməllər**”, “**Cəbr və funksiyalar**”, “**Həndəsə**”, “**Ölçmə**”, “**Statistika və ehtimal**”) məzmun xətti üzrə 12 əsas standartın reallaşdırılması ilə bağlı təlim materiallarını əhatə edir.

İmtahanda məzmun standartlarının təlim nəticələrində nəzərdə tutulmuş tətbiqetmə, tədqiqetmə, əlaqələndirmə, uyğunluğu müəyyən etmə, fərqləndirmə, fikrini sxemlər, cədvəllərlə ifadə etmə, mühakiməyürütmə, əsaslandırma bacarıqlarının sistemli şəkildə nümayiş etdirilməsi tələb olunur.

Ədədlər və əməllər məzmun xəttinə aid alt standartlar üzrə natural, rəasional, həqiqi və kompleks ədədləri oxuyub-yazmaq, onları müqayisə etmək, onlar üzərində əməlləri yerinə yetirmək və uyğun nöqtələri koordinat düz xəttində göstərmək, iki sonlu çoxluq üzərində əməllər yerinə yetirmək və onların xassələrini məsələ həllinə, habelə həqiqi ədədlər çoxluğu ilə bağlı məsələlər həllinə tətbiq etmək kimi bilik və bacarıqlar, natural, tam, rəasional və həqiqi üstlü qüvvətin xassələrini bilmək, onları ardıcıl yerinə yetirmək vərdişləri, şagirdlərin n -ci ($n \geq 2$) dərəcədən kökün xassələrini tətbiqetmə qabiliyyəti yoxlanılır. Həmçinin sadə və mürəkkəb faiz artımı düsturlarını sadə məsələlərin həllinə tətbiq etmək bacarığı, habelə praktik məsələlərin həllində faiz düsturlarının tətbiqi və təqribi qiymətləndirmə bacarıqları yoxlanılır. Kompleks ədədin cəbri və triqonometrik şəkildə təqdim etmək, cəbri şəkildə verilmiş kompleks ədədlər üzərində hesab əməllərinin yerinə yetirmək, kompleks ədədin istənilən dərəcədən qüvvətini tapmaq bacarıqları, triqonometrik, üstlü, loqarifmik ifadələri sadələşdirərək qiymətini tapmaq vərdişləri, bucağın radian ölçüsü anlayışını və istənilən bucağın triqonometrik funksiyalarının tərifindən məsələlər həllində istifadə etmək səriştəsi, əsas triqonometrik eynilikləri, triqonometrik funksiyalar üçün çevirmə və toplama düsturlarını tətbiq etmək bacarıqları yoxlanılır.

n dərəcəli tənliklərin həlli üsullarının araşdırılması, Bezu teoreminin tətbiq etmək bacarıqları yoxlanılır. Bundan başqa yığılan ardıcılıqların xassələrini tətbiq edilməsi, funksiyaların limitlərinin hesablanması, kəsilməz funksiyaların əsas xassələrinin tətbiq edilməsi bacarıqları yoxlanılır.

Cəbr və funksiyalar məzmun xəttinə aid alt standartlar üzrə müxtəlif situasiyalardakı problemləri cəbri şəkildə ifadə etmək, araşdırmaq, cəbri prosedurları yerinə yetirmək, gündəlik həyatda rast gəlinən kəmiyyətlər arasında asılılıqları (xətti, kvadrat, üstlü, loqarifmik) funksiyalar vasitəsi ilə ifadə etmək kimi bilik və bacarıqlar, o cümlədən, müxtəlif ədədlər çoxluğunda birdəyişənli tənlikləri (xətti, kvadrat, üstlü, loqarifmik), həyati situasiyaya uyğun birdəyişənli tənlik və ya ikidəyişənli iki tənliklər sistemini tərtib və həll etmək bacarıqları, sadə xətti bərabərsizliklərin araşdırılması vərdişləri və həll etmək bacarıqları, biri xətti, digəri ikidəyəcəli olan ikidəyişənli tənliklər sistemini, kvadrat bərabərsizliyi həll etmək bacarıqları, cəbri bərabərsizlikləri intervallar üsulu ilə həll etmək, modul işarəsi daxilində dəyişəni olan sadə tənlik və bərabərsizliklərin həlli və araşdırılması qabiliyyətləri yoxlanılır. Həmçinin rasionallıq ifadələrin, kvadrat kök və n -ci dərəcədən kök daxil olan ifadələrin çevrilməsi, habelə ardıcılıqların, ədədi və həndəsi silsilələrin xassələrinin məsələ həllinə tətbiq etmə vərdişləri yoxlanılır. Bundan başqa elementar funksiyaların törəmələri cədvəlinin və törəmənin hesablanması qaydalarının köməyi ilə bəzi funksiyaların törəməsini tapmaq bacarıqları, törəmənin həndəsi və fiziki mənasını tətbiq etmək, funksiyanın araşdırılmasına diferensial hesabını tətbiq etmək vərdişləri yoxlanılır.

Həndəsə məzmun xəttinə aid alt standartlar üzrə həndəsi təsvir, təsəvvür və məntiqi mühakimələrin köməyi ilə fiqurların əlamət və xassələrini araşdırmaq, habelə həndəsi çevirmələri və simmetriyanı tətbiq etmək kimi bilik və bacarıqlar yoxlanılır. O cümlədən, ən sadə fiqurlar, üçbucaqlar, dördbucaqlılar, çevrə və dairə, çoxbucaqlılar haqqında bilik və bacarıqlar, onların xassələrinin tətbiqi vərdişləri yoxlanılır. Sinuslar və kosinuslar teoremlərinin tətbiqi ilə üçbucaqları həll etmək bacarıqları, verilmiş üçbucağın daxilinə və xaricinə çəkilmiş çevrələrin xassələrinin, habelə çevrəyə toxunan və kəsənin xassələrinin tətbiq edilməsi vərdişləri yoxlanılır.

Müstəvidə və fəzada vektorlar haqqında biliklər, hərəkət çevirməsi və onun tətbiqi, koordinatlar üsulunun bəzi tətbiqi bacarıqları (o cümlədən düz xəttin, müstəvinin, sferanın tənliyini tətbiq etmək bacarıqları) yoxlanılır. Fəzada koordinatları ilə verilmiş iki vektorun skalyar hasilini tapmaq, koordinatlar üsulunu müxtəlif məsələlərin həllinə tətbiq etmək, fəzada verilmiş vektoru komplanar olmayan üç vektor üzrə ayırmaq vərdişləri yoxlanılır.

Həmçinin fəzada düz xətlərin qarşılıqlı vəziyyətinə və fəzada müstəvilərin qarşılıqlı vəziyyətinə aid, fəzada düz xətlə müstəvi arasındakı bucağa, iki müstəvi arasındakı bucağa aid məsələləri həll etmək qabiliyyətləri, habelə üç perpendikulyar haqqında teoremi tətbiq etmək bacarıqları aşkarlanır.

Çoxüzlülərin növlərini tanımaq, prizmanın, piramidanın, kəsik piramidanın yan səthinin, tam səthinin və həcminin, oxşar çoxüzlülərin səthlərinin sahələrinin və həcmlərinin hesablanmasına aid məsələlər həll etmək bacarıqları yoxlanılır.

Fırlanma cisimləri haqqında təsəvvürlər aşkarlanır, silindrin, konusun, kəsik konusun yan səthlərinin, tam səthlərinin və həcmlərinin tapılmasına aid məsələləri

həll etmək, kürənin və hissələrinin səthlərinin sahələrini və həcmələrini tapmaq bacarıqları yoxlanılır.

Ölçmə məzmun xəttinə aid alt standartlar üzrə ölçü vahidləri haqqında, bir ölçü vahidindən digərinə keçid (o cümlədən çox işlənən beynəlxalq ölçü vahidlərini tanımaq və birindən digərinə keçid) kimi bilik və bacarıqlar yoxlanılır. Fəza fiqurlarının xassələrini ölçməyə tətbiq etmək, ölçmə və hesablama vasitələri ilə sahələri hesablamaq qabiliyyətləri aşkarlanır.

Statistika və ehtimal məzmun xəttinə aid alt standartlar üzrə statistik məlumatları toplamaq, sistemləşdirmək, təhlil etmək, birləşmələr və ehtimal nəzəriyyələrinin əsas anlayışlarını başa düşmək və onları tətbiq etmək kimi bilik və bacarıqlar yoxlanılır. Hadisələrin başvermə ehtimalının hesablanmasına Bernulli sxemini tətbiq etmək bacarıqları yoxlanılır.

1. Həqiqi ədədlər.
 - 1.1. Natural ədədlər.
 - 1.2. Adi kəsr.
 - 1.3. Onluq kəsr.
 - 1.4. Tam ədədlər.
 - 1.5. Rasional ədədlər.
 - 1.6. İrrasional ədədlər.
 - 1.7. Həqiqi ədədlər.
 - 1.8. Ədədi orta, həndəsi orta.
2. Kompleks ədədlər.
3. Nisbət. Tənasüb. Faiz.
4. Rasional ifadələr.
5. İrrasional ifadələr. Həqiqi üstlü qüvvət.
6. Ölçmə. Statistikanın elementləri. Çoxluqlar. Birləşmələr nəzəriyyəsinin və ehtimal nəzəriyyəsinin elementləri.
7. Birdəyişənli tənliklər və tənlik qurmaqla məsələlər həlli
8. Tənliklər sistemi. tənliklər sistemi qurmaqla məsələlər həlli
9. Bərabərsizliklər.
10. Ədədi ardıcılıqlar. Silsilələr.
11. Funksiyalar və qrafiklər.
12. Triqonometrik funksiyalar.
13. Triqonometrik tənliklər.
Triqonometrik bərabərsizliklər
13. Üstlü və loqarifmik funksiyalar.
14. Üstlü və loqarifmik tənliklər. Üstlü və loqarifmik bərabərsizliklər.
15. Törəmə və onun tətbiqləri.
16. Ən sadə həndəsi fiqurlar. Çevrə.
17. Üçbucaqlar
18. Dördbucaqlılar və çoxbucaqlılar.
19. Fiqurların sahəsi

20. Koordinatlar üsulu. Hərəkət. Oxsarlıq. Vektorlar.
21. Fəzada düz xətlərin və müstəvilərin qarşılıqlı vəziyyəti.
22. Çoxüzvlülər, onların səthi və həcmi.
23. Fırlanma fıqurları. Onların səthi və həcmi.

**Riyaziyyat fənni üzrə tam orta təhsil səviyyəsi üzrə
buraxılış imtahanı proqramından çıxarılan mövzular:**

15-ci bölmədən:

Funksiyanın böhran və ekstremum nöqtələri, törəmənin köməyi ilə onların tapılması. Funksiyanın parçada ən böyük və ən kiçik qiymətləri. Funksiyanın tədqiqi sxemi.

XARİCİ DİL

(İngilis, alman, fransız, rus, ərəb və fars dilləri)

Təqdim olunan proqram V-XI siniflərin tədris materialları əsasında hazırlanmışdır.

İmtahanda yeni fənn kurikulumunun Xarici dil fənni üçün müəyyən etdiyi 4 (“**Dinləyib-anlama**”, “**Danışma**”, “**Oxu**” və “**Yazı**”) məzmun xəttinə aid alt standartların hamısı üzrə bilik və bacarıqların yoxlanılması 2019\2020-ci tədris ilində də mümkün deyil. Bəzi alt standartların yoxlanılması üçün müəyyən vasitələr tələb edildiyindən, onlarla bağlı tapşırıqlardan istifadə olunması məqsəduyğun hesab edilmir. “**Danışma**” məzmun xətti üzrə bilik və bacarıqlar buraxılış imtahanında hələ ki, yoxlanılmır.

Proqram əsas etibarilə 3 (“**Dinləyib-anlama**”, “**Oxu**” və “**Yazı**”) məzmun xətti üzrə alt standartların yoxlanılması və qiymətləndirilməsi üçün verilmiş materialları əhatə edir.

“**Dinləyib-anlama**” məzmun xətti üzrə, əsasən, müraciətlər zamanı sualları cavablandırmaq, müraciətlərə uyğun tapşırıqları ardıcıl icra etmək, dinlənən mətndəki fakt və hadisələri qruplaşdırmaq, ümumiləşdirmələr aparmaq bacarıqları yoxlanılır.

“**Oxu**” məzmun xətti ilə bağlı, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar yoxlanılır:

- Mətndəki əsas fikri müəyyən etmək;
- Mətnin bütöv hissələrini fərqləndirmək;
- Mətndəki əsas fakt və hadisələri seçmək, qruplaşdırmaq;
- Mətndəki fakt və hadisələri təhlil etmək və s.

“**Yazı**” məzmun xətti üzrə, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar yoxlanılır:

- Verilmiş sözləri məna və qrammatik cəhətdən əlaqələndirərək cümlələr qurmaq;
- Müxtəlif əşya və hadisələri təsvir etmək;
- Müxtəlif konstruksiyalı cümlələri düzgün yazmaq;
- Cümlələri və abzasları düzgün əlaqələndirmək üçün bağlayıcı vasitələrdən istifadə etmək;
- Orfoqrafiya, qrammatika və durğu işarəsi qaydalarına əməl etmək.

İNGİLİS DİLİ

1. Fonetika (Phonetics).
2. Leksikologiya (Lexicology)
3. Qrammatika (Grammar).
Morfologiya (Morphology)
 - 3.1. İsim (The Noun).
 - 3.2. Artıkl (The Article).
 - 3.3. Sifət (The Adjective).
 - 3.4. Say (The Numeral).
 - 3.5. Əvəzlik (The Pronoun).
 - 3.6. Zərf (The Adverb).
 - 3.7. Sifət (The Adjective).
 - 3.8. Sifət (The Adjective).
 - 3.9. Feil (The Verb).
 - 3.10. Sözüni (The Preposition).
 - 3.11. Ədat (The Particle).
 - 3.12. Bağlayıcı (The Conjunction).
4. Sintaksis (Syntax).
 - 4.1. Sadə cümlə (The Simple Sentence).
 - 4.2. Mürəkkəb cümlə (The Composite Sentence).
 - 4.3. Vasitəsiz və vasitəli nitq (*Direct and Indirect Speech*).

ALMAN DİLİ

- Fonetika (Die Phonetik).
- Leksika (Die Lexik)
- Qrammatika (Die Grammatik).
 - Morfologiya (Die Morphologie)
 - 3.1. İsim (Das Substantiv).
 - 3.2. Artıkl (Der Artikel).
 - 3.3. Sıfət (Das Adjektiv).
 - 3.4. Əvəzlik (Das Pronomen).
 - 3.5. Say (Das Zahlwort).
 - 3.6. Zərflər (Das Adverb).
 - 3.7. Feil (Das Verb).
 - 3.8. Sözlöklər (Die Präpositionen).
 - 3.9. Bağlayıcılar (Die Konjunktionen).
- Sintaksis (Die Syntax).
 - 4.1. Sadə cümlə (Der einfache Satz).
 - 4.2. Mürəkkəb cümlə (Der zusammengesetzte Satz).

FRANSIZ DİLİ

- Fonetika (la phonétique).
- Leksika (le lexique)
- Qrammatika (la grammaire).
 - Morfologiya (la morphologie)
 - 3.1. İsim (le nom).
 - 3.2. Artıkl (l'article).
 - 3.3. Sıfət (l'adjectif).
 - 3.4. Say (le nom de nombre).
 - 3.5. Əvəzlik (le pronom).
 - 3.6. Zərflər (l'adverbe).
 - 3.7. Feil (le verbe).
 - 3.8. Sözlöklər (les prépositions).

- 3.9. Bağlayıcılar (les conjonctions).
- 4. Sintaksis (la syntaxe).
 - 4.1. Sadə cümlə (la proposition simple).
 - 4.2. Mürəkkəb cümlə (la phrase).
 - 4.3. Vasitəsiz və vasitəli nitq. Vasitəsiz nitqin vasitəli nitqə çevrilməsi.

**Fransız dili fənni üzrə tam orta təhsil səviyyəsi üzrə
buraxılış imtahanı proqramından çıxarılan mövzular:**

4-cü bölmədən:

Vasitəsiz və vasitəli nitq. Vasitəsiz nitqin vasitəli nitqə çevrilməsi.

RUS DİLİ

- 1. Фонетика. Орфоэпия. Орфография. Графика.
- 2. Лексикология.
- 3. Грамматика. Морфология. Самостоятельные части речи.
 - 3.1. Имя существительное.
 - 3.2. Имя прилагательное.
 - 3.3. Имя числительное.
 - 3.4. Местоимение.
 - 3.5. Глагол.
 - 3.6. Наречие.
 - 3.7. Служебные части речи. Предлоги. Союзы и союзные слова. Частица.
- 4. Синтаксис.
 - 4.1. Простое предложение.
 - 4.2. Сложное предложение.
 - 4.3. Диалог.

ƏRƏB DİLİ

- 1. Fonetika.
- 2. Leksika.
- 3. Qrammatika. Morfologiya.
 - 3.1. İsim.
 - 3.2. Sifət.
 - 3.3. Say.
 - 3.4. Əvəzlik.

- 3.5. Zərf.
- 3.6. Feil.
- 3.7. Köməkçi nitq hissələri.
4. Sintaksis.
 - 4.1. Söz birləşməsi.
 - 4.2. Cümlənin baş üzvləri və onların ifadə vasitələri.
 - 4.3. İsmi cümlə.
 - 4.4. Sual cümləsi.
 - 4.5. Feili cümlə.
 - 4.6. Mürəkkəb cümlə.

**Ərəb dili fənni üzrə tam orta təhsil səviyyəsi üzrə
buraxılış imtahanı proqramından çıxarılan mövzular:**

2-ci bölmədən: İdiomlar. Alınma sözlər.

FARS DİLİ

1. Fonetika.
2. Leksika.
3. Qrammatika. Morfologiya.
 - 3.1. İsim.
 - 3.2. Sifət.
 - 3.3. Say.
 - 3.4. Əvəzlik.
 - 3.5. Feil.
 - 3.6. Zərf.
 - 3.7. Qoşma.
 - 3.8. Bağlayıcı.
4. Sintaksis.
 - 4.1. Söz birləşmələri.
 - 4.2. Cümlə.

**Fars dili fənni üzrə tam orta təhsil səviyyəsi üzrə
buraxılış imtahanı proqramından çıxarılan mövzular:**

4-cü bölmədən:

Tabeli mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri olan baş və budaq cümlələr.
Təyin, tamamlıq, zaman, şərt, səbəb, məqsəd və güzəşt budaq cümləli
tabeli mürəkkəb cümlələr və onların yaranma üsulları.

РУССКИЙ ЯЗЫК (язык обучения)

Программа составлена на базе куррикулума и учебных материалов для V-XI классов. Куррикулум включает в себя 4 содержательные линии (“Аудирование и говорение”, “Чтение”, “Письмо”, “Языковые правила”). На данном этапе знания и умения по первой содержательной линии “Аудирование и говорение”, а также по некоторым подстандартам содержательных линий “Чтение”, “Письмо” не проверяются. Учитывая это, программа охватывает материал для реализации подстандартов 3-х содержательных линий (“Чтение”, “Письмо”, “Языковые правила”), который представлен текстом и заданиями к нему как закрытого, так и открытого типа. Он предполагает проверку умения применять полученные знания в систематизированном виде; анализировать, исследовать, сопоставлять, обосновывать, комментировать; связывать различные понятия; определять соответствия, различия, выражать мысли в схемах и таблицах, делать соответствующие выводы.

По содержательной линии “Чтение”, в основном, должны быть продемонстрированы следующие умения: определять основную мысль текста и комментировать её, выражать своё отношение, опираясь на факты и аргументы; делить текст на содержательные части, различать и озаглавливать их, демонстрировать усвоение содержания и структуры текста, расширять текст, учитывая связь между его составными частями, уточнять значение незнакомых слов и выражений, а также слов, употреблённых в прямом и переносном смысле в соответствии с контекстом; определять лексические особенности синонимов, антонимов и терминов, использованных в тексте, составлять различные виды планов (сложный, цитатный); демонстрировать богатство словарного запаса.

По содержательной линии “Письмо” должны быть продемонстрированы следующие умения: отличать тексты различных типов речи и составлять связный текст по заданной теме, соблюдая логическую связь между частями текста; использовать в работе цитаты, факты и жизненные наблюдения, демонстрируя навыки связной речи и применяя языковые правила.

Далее приводится перечень подстандартов по каждому классу, подлежащих проверке на экзамене.

1. Фонетика и графика. Орфоэпия.
2. Лексикология. Фразеология.
3. Состав слова (Морфемика). Словообразование.
4. Орфография.
5. Грамматика.

Морфология. Орфография.

5.1. Части речи.

5.2. Самостоятельные части речи. Имя существительное.

5.3. Имя прилагательное.

5.4. Имя числительное.

5.5. Местоимение.

5.6. Глагол.

5.7. Причастие.

5.8. Деепричастие.

5.9. Наречие.

5.10. Служебные части речи. Предлог.

5.11. Союз.

5.12. Частица.

5.13. Междометие.

5.14. Морфологический разбор слова.

6. Синтаксис. Пунктуация.

6.1. Словосочетание.

6.2. Простое предложение.

6.3. Члены предложения.

6.4. Двусоставные и односоставные предложения.

6.5. Предложения распространённые и нераспространённые, полные и неполные.

6.6. Простое осложнённое предложение.

6.7. Прямая и косвенная речь. Знаки препинания при прямой речи.

6.8. Сложное предложение.

AZƏRBAYCAN DİLİ (dövlət dili)

Proqram fənn kurikulumu üzrə təlim nəticələrinə uyğun olaraq V-XI sinif dərsləkləri əsasında hazırlanmışdır.

İmtahanda fənn kurikulumunun Azərbaycan dili (dövlət dili) fənni üçün müəyyən etdiyi 4 (“Dinləyib-anlama”, “Danışma”, “Oxu”, “Yazı”) məzmun xəttinə aid alt standartların hamısı üzrə bilik və bacarıqların yoxlanılması mümkün deyil. Bəzi alt standartların yoxlanılması üçün müəyyən vasitələr tələb edildiyindən onlarla bağlı tapşırıqlardan istifadə olunması məqsədəuyğun hesab edilmir.

İmtahanda məzmun standartlarının təlim nəticələrində nəzərdə tutulmuş təbiiyyət, tədqiqət, əlaqələndirmə, uyğunluğu müəyyən etmə, fərqləndirmə,

fikrini sxemlər, cədvəllərlə ifadə etmə, mühakiməyürütmə, əsaslandırma bacarıqlarının sistemli şəkildə nümayiş etdirilməsi tələb olunur.

Qeyd etmək lazımdır ki, cari ildən artıq **“Oxu”**, **“Yazı”** məzmun xətləri ilə yanaşı, **“Dinləyib-anlama”** məzmun xətti üzrə bilik və bacarıqların yoxlanılması da nəzərdə tutulmuşdur.

Proqram 3 (**“Dinləyib-anlama”** , **“Oxu”**, **“Yazı”**) məzmun xətti üzrə alt standartların yoxlanılması və qiymətləndirilməsi üçün verilmiş materialları əhatə edir.

“Oxu” məzmun xətti ilə bağlı, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir: mətdəki sözləri orfoepik qaydalara uyğun oxumaq, mətdəki əsas fikrə uyğun fakt və hadisələri müəyyənləşdirmək, mətdəki əsas nitq hissələrini qrammatik mənasına görə izah etmək, mətdəki sözlərdə vurğunun yerini düzgün müəyyən etmək, mətnin tərkib hissələrini (giriş, əsas hissə, nəticə) müəyyənləşdirmək, mətdəki söz və ifadələrin mənasını sintaktik vəzifəsinə görə dəqiqləşdirmək, mətdəki fikirlərə münasibət bildirmək, mətdəki söz və ifadələrin kontekstə uyğun mənasını izah etmək, məqsəd və intonasiyaya görə cümlələrin növünü müəyyən etmək, mətdəki söz və ifadələri üslubi xüsusiyyətlərinə görə fərqləndirmək, mətdəki söz və ifadələri üslubi xüsusiyyətlərinə görə izah etmək.

“Yazı” məzmun xətti üzrə, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir: topladığı fakt və məlumatlara əsasən plan tərtib etmək, sait və samitlərin, mürəkkəb sözlərin yazılış qaydalarına, cümlənin sonunda və dialoqlarda durğu işarələri qaydalarına əməl etmək, mətnin hissələri arasında əlaqələri müəyyənləşdirmək, əsas nitq hissələri ilə bağlı yazılış və durğu işarələri qaydalarına əməl etmək, nümunələrdən istifadə etməklə fikirlərini əsaslandırmaq, nitq hissələri ilə bağlı yazılış və durğu işarələri qaydalarına əməl etmək, həmcins üzvlər, əlavələr, xitab və ara sözlərlə bağlı durğu işarələri qaydalarına əməl etmək, məntiqi ardıcılığı gözləməklə özünün və başqasının yazısını təkmilləşdirmək, mürəkkəb cümlədə, vasitəsiz nitqdə durğu işarələrindən istifadə etmək, üslubi xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla mətni təkmilləşdirmək, üslubi çalarlarından asılı olaraq sözləri böyük və kiçik hərflərlə yazmaq, durğu işarələri qaydalarına əməl etmək.

“Dinləyib-anlama” məzmun xətti üzrə, əsasən, aşağıdakılara uyğun bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir: dinlənən mətdəki əsas fikri müəyyənləşdirmək, əsas fakt və hadisələri seçmək, qruplaşdırmaq və ümumiləşdirmək, fikirlərin məntiqi ardıcılığını müəyyənləşdirmək, dinlənən mətnin məzmununu şərh etmək, buradakı fikirlərlə bağlı mühakimə yürütmək.

Azərbaycan dili (dövlət dili) fənni üzrə təhsil proqramında (kurikulumunda) **“Dil qaydaları”** məzmun xətti nəzərdə tutulmasa da, **“Oxu”** və **“Yazı”** məzmun

xətlərinə aid alt standartlar içərisində dil qaydaları ilə bağlı tələblər də öz əksini tapmışdır. Dil qaydaları üzrə, əsasən, aşağıdakılarla bağlı bilik və bacarıqlar nümayiş etdirilməlidir:

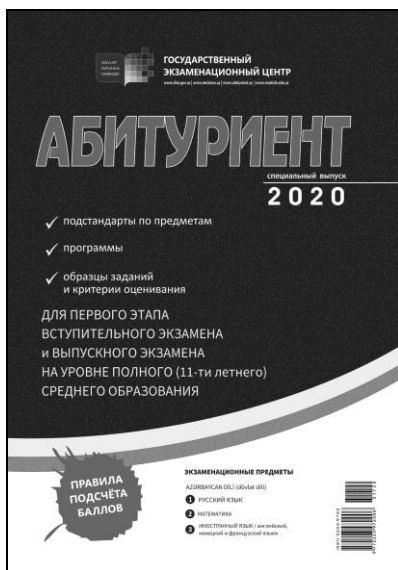
1. Fonetika.
2. Leksika.
 - 2.1. Sözüün tərkibi.
 - 2.2. Söz yaradıcılığı.
3. Morfologiya. Əsas və köməkçi nitq hissələri.
 - 3.1. İsim.
 - 3.2. Sifət.
 - 3.3. Say.
 - 3.4. Əvəzlik.
 - 3.5. Zərf.
 - 3.6. Feil.
 - 3.7. Köməkçi nitq hissələri. Qoşma.
 - 3.8. Bağlayıcı.
 - 3.9. Ədat.
 - 3.10. Modal sözlər.
 - 3.11. Nida.
4. Sintaksis.
 - 4.1. Söz birləşməsi.
 - 4.2. Cümlə.
 - 4.3. Cümlə üzvləri.
 - 4.4. Həmcins üzvlər.
 - 4.5. Əlavələr.
 - 4.6. Cümlədə söz sırası.
 - 4.7. Məntiqi vurğu.
 - 4.8. Qrammatik cəhətdən cümlə üzvləri ilə bağlı olmayan sözlər.
 - 4.9. Cümlənin quruluşca növləri.
 - 4.10. Vasitəsiz nitq.
 - 4.11. Vasitəli nitq.
5. Azərbaycan ədəbi dilinin normaları (fonetik, leksik, qrammatik normalar).
6. Üslublar və onların formaları.

Azərbaycan dili (dövlət dili) fənni üzrə tam orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı proqramından çıxarılan mövzular:

6-cı bölmə tamamilə.

“Qəbul imtahanının I mərhələsi və tam (11 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı proqramları”nın tam mətni ilə “Abituriyent” jurnalının 2020-ci ilin yanvar ayında dərc edilmiş xüsusi buraxılışlarında tanış ola bilərsiniz.

Jurnalda həmçinin fənlər üzrə alt standartlar, tapşırıq nümunələri və qiymətləndirmə meyarları, xarici dil (ingilis, fransız, alman, rus, ərəb və fars dilləri) fənləri üzrə dinləyib-anlama qabiliyyətini yoxlamaq üçün tapşırıq nümunələri dərc edilmişdir. DİM-in saytında isə müvafiq audiofayllar yerləşdirilmişdir (<http://dim.gov.az/news/2504/>). Hər kəs bu faylları öz telefonuna və ya kompüterinə yükləyib qulaq asmaqla jurnalda verilən tapşırıqları yerinə yetirə bilər.

**Jurnalların elektron versiyasını (pdf formatda)
"DİM nəşrlərinin elektron versiyalarının onlayn satışı" xidməti
vasitəsilə ödəniş etməklə əldə edə bilərsiniz (xidmətə keçid:
<http://eservices.dim.gov.az/ejurnal>)**